

गोपींचे विविध भाव, अनुसंधान आणि ध्येय

अनुक्रमणिका

१. द्वापरयुगातील गोपी	१५
१ अ. आदर्श भक्तीचे सर्वोत्तम उदाहरण म्हणजे गोपी	१५
१ आ. गोपींच्या भावाच्या विविध छटा	१६
१ इ. गोपींमध्ये असलेले गुण	१६
१ ई. गोपींच्या मधुराभक्तीचे महत्त्व	२१
२. कलियुगातील सनातनच्या गोपींविषयी आणि गोपींनी परस्परांविषयी सांगितलेली माहिती	२१
२ अ. गोपी तृप्ती	२२
२ आ. गोपींना अंतर्मुख वृत्तीमुळेच श्रीकृष्णाशी अनुसंधान साधता येत असल्याचे प.पू. डॉक्टरांनी सांगणे	२२
२ इ. गोपी दीपाली	२२
२ ई. गोपी वृषाली	२८
३. गोपींचे विविध भाव	२९
३ अ. गोपी तृप्ती	२९
३ आ. गोपी दीपाली	३६
४. गोपी निर्जीव वस्तूंचा भाव ओळखू शकणे	५०
४ अ. गोपी तृप्ती	५०
५. 'प.पू. डॉक्टर श्रीकृष्णच आहेत', असा गोपींचा भाव	५३
५ अ. गोपी तृप्ती	५३
५ आ. गोपी दीपाली	५४
६. गोपींचे श्रीकृष्णाशी अनुसंधान असणे	६८
६ अ. गोपी तृप्ती	६८
६ आ. गोपी दीपाली	७२
७. गोपींचे ध्येय - श्रीकृष्णाशी एकरूप होणे	७६
७ अ. गोपी तृप्ती	७६
७ आ. गोपी दीपाली	७७
७ इ. सासरच्या कोणाशीही संबंध येणार नाही, अशा	

श्रीकृष्णाला निवडणाच्या गोपी !	८५
७ ई. गोपी वृषाली	८६
८. श्रीकृष्णाची गोपींवर कृपा असणे	८७
८ अ. गोपी तृप्ती	८७
८ आ. गोपी दीपाली	८८
८ इ. गोपींनी श्रीकृष्णाने त्याच्या रथात बसवून कृष्णलोकात नेल्याची अनुभूती घेतली असल्याचे सांगणे	९२
८ ई. 'गोपी श्रीकृष्णाची अनुभूती घेत आहेत', हे गोपींच्या माधुर्याचे कोडे उलगडणारे 'मधुराष्टकम्' !	९४

मनोगत

'द्वापरयुगातील गोपींची श्रीकृष्णभक्ती किती उत्कट होती, हे आपल्याला ठाऊकच आहे. भक्ती 'यथा ब्रजगोपिकानाम् ।' (नारदभक्तिसूत्र, अध्याय २, सूत्र २१), म्हणजे 'गोकुळातील गोपींच्या भक्तीप्रमाणे असावी', असे नारद म्हणतात. ईश्वरकृपेने सनातन संस्थेला द्वापरयुगातील गोपींप्रमाणेच गोपीभावातील साधिका लाभल्या. भक्तीच्या संदर्भातील ग्रंथांमध्ये गोपींविषयीची माहिती आहे; पण त्यांना प्रत्यक्ष अनुभवत असल्यास 'त्यांची विविध वैशिष्ट्ये काय आहेत ? त्या बोलतात कशा ? त्यांची प्रत्येक कृती कशी असते ? त्या श्रीकृष्णाच्या अनुसंधानात कशा रहातात ?' इत्यादी माहिती जाणून घेता येते. ही माहिती अनुभवजन्य असल्याने तिचे आकलन सहजतेने होते आणि आपल्याला त्याप्रमाणे अनुकरण करून ते कृतीत उतरवणे शक्य होते.

सनातनच्या रामनाथी आश्रमातील साधकांना गोपीभावातील साधिकांना अनुभवण्याचे भाग्य प.पू. डॉक्टरांच्या कृपेनेच लाभले; कारण त्यांनीच गोपीभावातील साधिकांना ओळखले. त्यांनी नुसती गोपींची ओळख करून दिली असे नव्हे, तर त्यांना साधनेच्या पुढील टप्प्यांचे मार्गदर्शन करून घडवले. त्यांच्या गुणांना पैलू पाडून त्यांना उजळवले. त्यांची गुणवैशिष्ट्ये साधकांना दाखवून दिली. एवढेच नव्हे, तर 'गोपीभाव स्वतःत कसा निर्माण करायचा ?' याची शिकवण साधकांना मिळावी, यासाठी गोपींना भावसत्संगही घेण्यास सांगितले.

गोपींची गुणवैशिष्ट्ये सर्वत्रच्या साधकांना, तसेच समाजालाही कळावीत आणि गोपींच्या संदर्भातील ही अमूल्य माहिती चिरंतन टिकून तिचा अखिल मानवजातीसाठी उपयोग होत रहावा,

यासाठी प.पू. डॉक्टरांनी ती संकलित करून या ग्रंथस्वरूपात सादर केली आहे. 'सर्वांचे कल्याण व्हावे', या उद्देशाने सर्व कृती करणे, हेच प.पू. डॉक्टरांसारख्या परात्पर गुरूंचे महत्त्व आहे.

या ग्रंथातून 'गोपीभावातील साधिकांचा कृष्णाप्रती भाव कसा आहे ?', हे लक्षात येईल. त्यांची प्रत्येक कृती कृष्णभावाने भरलेली आहे. गोपींच्या कृतीच्या आरंभी कृष्ण असतो, कृतीमध्ये कृष्ण असतो आणि कृतीनंतरही कृष्ण असतो, तसेच त्यांची प्रत्येक कृती कृष्णासाठीच असते. 'प्रत्येक कृती आणि प्रत्येक विचार सुचणे कृष्णकृपेनेच शक्य होत आहे', हाच गोपींचा भाव असल्याने त्यांची प्रत्येक कृती अन् प्रत्येक विचार कृष्णाला समर्पित असतो. त्या स्वतःमध्येही कृष्णाला पहातात आणि दुसऱ्यांमध्येही कृष्णाला पहातात. कृष्णाविना त्यांना दुसरा विचारच सुचत नाही. एक क्षणही कृष्णाविना गेला, तरी त्यांना पुष्कळ हळहळ वाटते. त्यांचा प.पू. डॉक्टरांप्रती उत्कट भाव आहेच; पण त्यांच्यामध्येही त्या कृष्णच पहातात. गोपींना कृष्णाशी एकरूप व्हायचे आहे.

या कलियुगात गोपींचे असे वर्णन वाचून कदाचित् एखाद्याला ती अतिशयोक्ती वाटेल; पण हे वर्णन सत्य आहे. ग्रंथातील लिखाण वाचतांना आपली भावजागृती होईल आणि हेच या माहितीच्या सत्यतेचे प्रमाण आहे. कृष्णाप्रती असा भाव असल्यावर कृष्णाची कृपा या गोपींवर का नाही होणार आणि तो गोपींची पावलोपावली काळजी का नाही घेणार ?

साधक आणि जिज्ञासू यांना आवाहन आहे की, आपणही गोपी जशा भाव ठेवतात, तसा भाव ठेवून श्रीकृष्णाला अनुभवा अन् त्याचा कृपाशीर्वाद मिळवून जीवनाचे सार्थक करून घ्या.'

- (पू.) डॉ. मुकुल माधव गाडगीळ